

- 21 Amsterdam (RAI), Ned. Ver. voor Impotentie Onderzoek (071-263430).
- 21 Nijmegen (PAOG), 'Optimalisering van antimicrobiële therapie', bl. 960.
- 21 Utrecht (Jaarbeurs), 'Keuzen in de Zorg. Het voorbeeld Oregon', bl. 538.
- *23 Amsterdam (RAI), 'Multidisciplinary approach in surgery', bl. 1104.
- 23-25 Rotterdam, 4th International Symposium on Coronary arteriography (tel. 010-4087879/7880).
- 27 Utrecht, 'De verpleegkundig beroepsbeoefenaar en de Wet BIG', bl. 1057.
- 28 Utrecht (Jaarbeurs), '“AIDS Florence 1991” in Utrecht', bl. 866.
- 28-29 Deventer, Ned. Ver. voor Pathologie, Sectie Klinische pathologie.

Juli

- 5-7 Leiden, Third International Symposium on Disposition and delivery of peptide drugs (tel. 071-274341).
- 8-12 Amsterdam (Pulitzer Hotel), 'Anticancer drug development', bl. 198.

Augustus

- 21-23 Maastricht (MECC), 'Hospital in the 21st century' (tel. 043-258344).
- 23 Amsterdam (Inst. v.d. Tropen), 'Public Health in the United States and in Europe, is there a difference?' (tel. 020-6261372).
- 26-30 Amsterdam, 'International Summer School of Brain Research', bl. 538.
- *29 Amsterdam (PAOG), 'Prostaat-lijden', bl. 1104.
- *31 Amsterdam, Ver. Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde.

September

- *1-4 Maastricht, 'Eurotox '91', bl. 1104.
- 2-5 Maastricht (Rijksuniversiteit), 'Efficiënt verpleegkundig management: informatietechnologie voor beleidsvoering' (tel. 043-887396).
- 6 Amsterdam (RAI), The European Society for Photobiology (tel. 010-4391911/1922).
- *6 Rotterdam, 'Familieziek? 'confrontaties' met Maurizio Andolfi', bl. 1104.
- 7 Utrecht (AZU), 1e lustrum Nationale Vereniging Sjögren-patiënten.
- 8-11 Amsterdam (AMC), 3rd Annual Meeting of the European Society for Pigment Cell Research (tel. PAOG 020-5664801).
- 9 Den Bosch (Willem Alexander Zks.), 'Galwegcarcinomen' (tel. 040-455775).
- 9 Rotterdam (Erasmus Univ.), Third International Lipid Symposium (tel. 010-4081752).
- 11 Utrecht (Jaarbeurs), 'Prostaatpathologie in de huisartspraktijk', bl. 916.
- *13 Amsterdam (PAOG), 'Sexuologie', bl. 1104.
- *13-14 Enschede, 'Intramedullaire osteosynthese', bl. 1104.
- 15-19 Amsterdam (RAI), 4th International Congress on Hormones and Cancer', bl. 687.
- 20 Nijmegen, 'Lustrumsymposium 1991', bl. 916.
- 20 Utrecht (KNMG-bestuursgebouw), KNMG/VVAA-cursus 'Voorkomen is beter dan genezen', over Arts en Aansprakelijkheid.
- 21 Utrecht (AZU), Ned. Ver. voor Heelkunde.
- 22-25 Amsterdam (RAI), 'Eerste Internationale Conferentie ten aanzien van biopsychosociale aspecten van HIV-infectie', bl. 917.

- 26-27 Amsterdam (Okura Hotel/World Trade Center), Post Conference Training Seminar, bl. 917.
- 28 Leiden, Eurotransplant Meeting, in samenwerking met Boerhaave Commissie PAOG (tel. 071-268008).
- 28 Utrecht (Uithof), Ned. Ver. voor Radiodiagnostiek.
- 30-4 okt. Maastricht (Rijksuniversiteit), 'Clinical epidemiology: principles, methods and application' (tel. 043-887396).
- 29-4 okt. Rotterdam (World Trade Center), 'MedArts International; First World Congress on Arts Medicine', bl. 960.

Oktober

- 1-2 Scheveningen (Europa Hotel), 'Alcohol cardiovascular diseases - epidemiological and experimental research' (tel. 03404-44218).
- 2-4 Rotterdam, 12th International Symposium on Computer Assisted Decision Support & Database Management in Anesthesia, Intensive Care and Cardiopulmonary Medicine' (tel. 010-4635230).
- 2-5 Maastricht (AZM), International Course on Facial Plastic and Reconstructive Surgery, (tel. 043-862212/13).
- 3-4 Arnhem (Muis Sacrum), Algemeen Ledencongres KNMG (tel. 030-823202).
- 3-5 Groningen, 'Orthoergisch contacteczeem', bl. 1010.
- 5 Nijmegen (Congresgebouw), 'Zuinig met bloed. Perioperatieve bloedtransfusiebeperkende technieken in Nederland', bl. 1010.

Personalialia

In memoriam dr. G. Hellinga. - Op 11 januari 1991 overleed dr. Gerhardus Hellinga, internist-endocrinoloog. Hellinga werd op 26 augustus 1906 geboren te Haarlem. Hij studeerde geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam en slaagde in 1933 voor het artsexamen. Als voorbereiding voor de huisartsenpraktijk was hij eerst een jaar assistent Interne Geneeskunde en vervolgens een jaar assistent Chirurgie. Van 1935-1945 was hij huisarts in Zaltbommel. Van 1945-1949 was hij assistent in opleiding aan de afdeling Interne Geneeskunde van het Wilhelmina Gasthuis in Amsterdam (hoofd prof. Borst). Zijn belangstelling ging daarbij vooral uit naar de endocrinologie, waarbij hij begeleid werd door één van de grondleggers van dat vakgebied in Nederland, prof. De Jong. Van 1946 tot 1949 besteedde hij een groot deel van zijn vrije tijd aan een promotie-onderzoek. In 1949 verscheen zijn proefschrift 'Het onderzoek bij stoornissen in de mannelijke vruchtbaarheid', waarvan ook een handelseditie verscheen. Het is jarenlang het standaardwerk voor de andrologische fertilitateitskunde geweest, zowel in Nederland als in Vlaanderen. Hellinga is daarmee de grondlegger geworden van de andrologische fertilitateitskunde in Nederland en Vlaanderen. Dit werk is nog steeds de moeite van het lezen waard en in een aantal opzichten nog steeds 'bij de tijd'.

Na zijn specialistische opleiding werd Hellinga als internist-endocrinoloog verbonden aan het Andreas Ziekenhuis te Amsterdam. Door zijn research, publikaties en patiëntenzorg kreeg hij zowel in binnen- als in buitenland een steeds grotere bekendheid. Tijdens zijn werkperiode aan het Andreas Ziekenhuis werd hij in deeltijd benoemd als internist-endocrinoloog aan het Wilhelmina Gasthuis op de afdeling Verloskunde en Gynaecologie. Daar begeleidde hij ook de assistenten bij diagnostiek en behandeling van mannelijke vruchtbaarheidsstoornissen. In 1951 werd zijn wetenschappelijke werk beloond met de De Snoo-van 't Hoogerhuys-prijs; hij was de eerste Nederlander die deze prijs ontving.

Hellinga was – samen met de patholoog-anatoom Van Dam – oprichter van de werkgroep Andrologie, die regelmatig vergaderde in het vroegere Binnengasthuis in Amsterdam. Deze groep bestond aanvankelijk alleen uit Nederlandse en Vlaamse internisten, urologen en patholoog-anatomen. Later werden ook gynaecologen toegelaten en op 29 maart 1969 werd de groep omgezet in de Vereniging voor Fertilitestsstudie, waarvan Hellinga de eerste voorzitter werd. De naam is op zijn voorstel ontstaan. Er was enig verschil van mening of het een Belgisch-Nederlandse Vereniging moest heten of een Nederlands-Belgische. Hellinga bedacht een praktische oplossing door het adjectief weg te laten. Dat was typerend voor hem: snel een praktisch compromis bedenken. Hellinga is ook één van de initiatiefnemers geweest voor de oprichting van de 'European Club of Andrologists' later omgevormd tot het Comité International de Andrologia in Barcelona. Hieruit is later de International Society of Andrology ontstaan.

Tot aan zijn pensionering is hij werkzaam geweest als wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de afdeling Interne Geneeskunde van het Ziekenhuis der Vrije Universiteit te Amsterdam, waarvan destijds prof. C. van der Meer hoofd was. In deze periode heeft hij ook enkele assistenten opgeleid in de andrologische fertilitetskunde. Hij hield zijn leerlingen steeds voor dat de bekende sperma-afwijkingen zoals azoöspermie, oligozoöspermie, asthenozoöspermie en teratozoöspermie niet als diagnoses moesten worden beschouwd maar als symptomen, zoals ook anemie geen diagnose maar een symptoom is. Men moest blijven zoeken naar de oorzaak van het symptoom.

Jarenlang beloofde hij zijn leerlingen dat hij zijn medische loopbaan zou afsluiten met een Engelstalig boek waarin hij zijn kennis en ervaring zou vastleggen. Hellinga was gewoon te doen wat hij beloofde, en in 1976 verscheen het boek 'Clinical Andrology', een internationaal standaardwerk. Toch bleek dat niet zijn laatste boek te zijn. Hij had wel eens gezegd dat hij nog een detectiveroman zou willen schrijven, en er verschenen dan ook 4 detectiveromans onder de naam 'Hellinga sr'.

Hellinga is door omstandigheden nooit hoogleraar geworden. Zijn vakkennis, enthousiasme, research- en opleidingscapaciteiten hebben hem echter meer internationale erkenning en waardering gebracht dan menig hoogleraar ten deel vallen.

J. KREMER

Groningen, mei 1991

In memoriam prof. dr. B.P.M. Schulte. – Op 11 april 1991 overleed te Nijmegen op 63-jarige leeftijd prof. dr. Bento P.M. Schulte, hoogleraar Neurologie aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Hij werd geboren in Maastricht, behaalde aan het Henric van Veldeke-college zijn gymnasiumdiploma en begon zijn medische studie te Leuven, alwaar hij tevens examens in de wijsbegeerte aflegde. Van 1947 tot 1954 studeerde hij te Utrecht, met stages als semi-arts in München, Wenen en Parijs. Hij werd opgeleid tot zenuwarts aan de St. Ursulakliniek te Wassenaar met als opleider Hoelen. In zijn inaugurele rede heet het: 'Mijn leermeesters zal ik dankbaar blijven. Allen representierend noem ik met name Tans, De Vet en Magnus.' Hij promoveerde te Leiden bij Carp op het proefschrift 'Hermann Boerhaave Praelectiones de morbis nervorum 1730-1735'. In 1960 volgde zijn benoeming in het St. Elisabethziekenhuis te Tilburg en tot 1965 gaf hij samen met Van Luijk en de opleider Sinnige vorm aan de opleiding Neurologie. Eind 1969 werd hij erkend als A-opleider Neurologie. Van deze A-opleiding, gekenmerkt door stiptheid, nauwkeurigheid en betrouwbaarheid, had ik het voorrecht de eerste assistent te zijn. De uitdrukking: 'Quod licet Jovi, non licet bovi' werd veelvuldig door mijn opleider gebruikt en iedere assistent wist dat niet hij of zij het was die de rol van Jupiter vervulde. De opleiding in

Tilburg bloeide. Er was een team, er was een 'wij'-gevoel, het was onze kliniek. Schulte spreekt in zijn aanvaardingsrede in 1980, getiteld: 'Een kwestie van gezond verstand', als volgt over zijn Tilburgse maatschap: 'Met mijn collegae-neurologen Van Luijk, Leyten en Frenken heb ik in vriendschap en in maatschap samengewerkt. Wij vormden een hechte neurologische werkgemeenschap, die ik mij met warmte zal blijven herinneren.' Een groot epidemiologisch onderzoek werd gestart, het T.E.S.S.: 'Tilburg Epidemiological Study of Stroke'. Het project had slechts één nadeel voor Tilburg: de kroon op het werk bleek een hoogleraarsbaret in Nijmegen. Behalve als opleider met de bijbehorende functies als lid van het Consilium was Schulte zeer actief in het leven buiten de kliniek. Hij nam zijn assistenten mee naar congressen en stelde piepjonge assistenten voor aan eerbiedwaardige neurologen in een tijd

waarin sommige van deze oudere neurologen nog het gevoel hadden dat assistenten niet met de handen aangeraakt dienden te worden. Hij was voorzitter van het Genootschap voor Geschiedenis der Geneeskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen, voorzitter van de medische staf te Tilburg, secretaris van de Nederlandse Vereniging voor Neurologie, lid van de organisatiecommissie van het Elfde Wereldcongres Neurologie. Hij glorieerde als voorzitter van de Neurochirurgische Studieclub. Mildheid kon hij tonen als lid van het Medisch Tuchtcollege te Eindhoven. Zijn interesses blijken ook uit zijn publikaties: ongeveer 120 stuks, aan de helft waarvan hij als eerste auteur werkte, en uit vele voordrachten. Speciale aandacht had hij voor cerebrovasculaire pathologie, medisch-historische onderwerpen, klinische epidemiologie en ethische problemen. De titel van een van zijn voordrachten: 'Met de vraag naar euthanasie klaagt de patiënt falende artsen en een falende samenleving aan', illustreert hoe hij over dit onderwerp dacht. Trots was hij op het boekwerk 'A short history of Neurology in the Netherlands', dat hij met zijn in 1989 overleden vriend Bertus Endtz schreef. Met enthousiasme begon de hoogleraar in 1980 aan zijn nieuwe baan. Hij koos, goed voorgelicht omtrent de zwaarte van zijn taak, met zijn vertrouwen in mensen voor het harmoniemodel. In zijn oratie heette het: 'Wanneer wij zeggen wat wij willen en willen wat wij zeggen, dan zal het klimaat optimaal zijn voor de verdere bloei van de neurologie te Nijmegen.'

Vrede en sterkte wensen wij Teresa toe die 30 jaar lief en leed met hem deelde. Gelukkig waren ook de eerste jaren in Nijmegen, en de objectieve toeschouwer zal moeten erkennen dat er veel goeds tot stand werd gebracht. 'Schulte was een gelovig mens. De zinspreuk van zijn universiteit 'In Dei Nomine Feliciter' heeft nu voor hem nieuwe inhoud gekregen.

C. W. G. M. FRENKEN

Nijmegen, april 1991

In memoriam E.M.G. Joosten. – Op 17 mei 1991 overleed onverwacht dr. E.M.G. Joosten, universitair hoofddocent in de neurologie aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Hij heeft in het afgelopen decennium de naam van de neurologische kliniek van het Sint Radboudziekenhuis groot gemaakt door zijn universele kennis van spierzenuwziekten, waarin hij onmiskenbaar nationaal en internationaal als een autoriteit gold. Als voorzitter van de Nijmeegse interdisciplinaire werkgroep Neuromusculaire Aandoeningen heeft hij kwalitatief en kwantita-